โครงการตำรา
คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ทักษะพื้นฐานทางการพยาบาล

Basic Nursing Skills

1

B0005103
ห้องสมุดวพบ.นครราชสีมา

บรรณาธิการ :
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ณัฐสุรางค์ บุญจันทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์อรุณรัตน์ เทพนา

สารบัญ

		หน้า
คำนิยม		[3]
คำนำ		[5]
สารบัญ		[7]
สารบัญรูป		[9]
สารบัญตาราง		[13]
บทที่ 1	การป้องกันการติดเชื้อและแพร่กระจายเชื้อ (Asepsis and Infection Control)	1
บทที่ 2	การดูแลสุขวิทยาส่วนบุคคล (Personal Hygiene Care)	33
บทที่ 3	การส่งเสริมสุขภาพด้านการขับถ่ายปัสสาวะ (Promoting Urinary Elimination)	69
บทที่ 4	การส่งเสริมสุขภาพด้านการขับถ่ายอุจจาระ (Promoting Bowel Elimination)	103
บทที่ 5	การให้ออกซิเจน (Oxygen Administration)	129
บทที่ 6	การดูดเสมหะ (Suctioning)	147
บทที่ 7	การบริหารยา (Medication Administration)	161
บทที่ 8	การให้สารน้ำทางหลอดเลือดดำและการให้เลือด (Intravenous fluid Administration and Blood Transfusions)	191
บทที่ 9	การให้อาหารทางสายให้อาหาร (Enteral Tube Feeding)	219
บทที่ 10	การพันผ้า (Bandaging)	235
บทที่ 11	การรับใหม่ผู้ป่วย การส่งต่อผู้ป่วย และการจำหน่ายผู้ป่วยออกจากโรงพยาบาล (Admission, Transfer and Discharge in Patient)	247
ดัชนี		263
INDEX		

สารบัญรูป

รูปที่ 1.1	*วงจรของการติดเชื้อ*	3
รูปที่ 1.2	*การหยิบสำลีออกจากหม้อนึ่งปลอดเชื้อ*	10
รูปที่ 1.3	*การใช้ Transfer forceps หยิบจับสิ่งของปลอดเชื้อ*	11
รูปที่ 1.4	*การเปิดผ้าห่อชุดปลอดเชื้อ*	12
รูปที่ 1.5	*การเปิดชุดปลอดเชื้อชนิดสำเร็จรูป*	13
รูปที่ 1.6	*การเทน้ำยาลงในภาชนะปลอดเชื้อ*	13
รูปที่ 1.7	*วิธีการล้างมือ*	18
รูปที่ 1.8	*การใส่ถุงมือปลอดเชื้อ*	21
รูปที่ 1.9	*การถอดถุงมือที่ใช้แล้ว*	21
รูปที่ 1.10	*การใส่ผ้าปิดปากและจมูก*	23
รูปที่ 1.11	*การใส่เสื้อคลุม*	24
รูปที่ 1.12	*ลักษณะ Autoclave tape ก่อนและหลังผ่านกระบวนการปลอดเชื้อ*	28
รูปที่ 2.2	*พันผ้าถูตัวเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า*	42
รูปที่ 2.1	*พันผ้าถูตัวเป็นรูปสามเหลี่ยม*	42
รูปที่ 2.3	*การเช็ดตา*	43
รูปที่ 2.4	*การทำความสะอาดหน้าอก สะดือ ท้อง และขาหนีบ*	43
รูปที่ 2.5	*การทำความสะอาดแขนด้านไกลตัว*	44
รูปที่ 2.6	*การทำความสะอาดมือและเล็บ*	44
รูปที่ 2.7	*การทำความสะอาดเท้า*	45
รูปที่ 2.8	*Stroking*	47
รูปที่ 2.9	*Kneading/Petrissage*	47
รูปที่ 2.10	*Clapping*	48
รูปที่ 2.11	*Flicking*	48
รูปที่ 2.12	*Hacking*	48
รูปที่ 2.13	*Beating*	49

รูปที่ 2.14	การแปรงฟันบนด้านนอกและด้านใน	50
รูปที่ 2.15	การแปรงฟันล่างด้านนอกและด้านใน	50
รูปที่ 2.16	การแปรงฟันบดเคี้ยว	51
รูปที่ 2.17	การใช้ไหมขัดซอกฟัน	51
รูปที่ 2.18	การพันไม้กดลิ้นด้วยผ้าก๊อส	52
รูปที่ 2.19	การโกนหนวด	55
รูปที่ 2.20	การตัดเล็บมือ และเล็บเท้า	58
รูปที่ 2.21	หม้อนอนแบบปลายแบน	59
รูปที่ 2.22	หม้อนอนแบบปลายมน	59
รูปที่ 2.23	จัดท่านอนศีรษะสูงให้ผู้ป่วยขับถ่ายบนเตียง	60
รูปที่ 2.24	จัดท่านอนให้ผู้ป่วยขับถ่ายบนเตียง	60
รูปที่ 2.25	กระบอกปัสสาวะ	61
รูปที่ 2.26	แสดงการคลุมผ้า	62
รูปที่ 2.27	แสดงแนวการเช็ดด้วยสำลี	63
รูปที่ 2.28	การทำสะอาดบริเวณทวารหนักและก้น	63
รูปที่ 2.29	การทำความสะอาดอวัยวะสืบพันธุ์ภายนอกในเพศชาย	64
รูปที่ 3.1	สายสวนปัสสาวะชนิดต่างๆ	81
รูปที่ 3.2	การจัดท่าและการคลุมผ้าผู้ป่วยหญิง	84
รูปที่ 3.3	การจัดท่าและการคลุมผ้าผู้ป่วยชาย	84
รูปที่ 3.4	การชำระอวัยวะสืบพันธุ์ภายนอกผู้หญิง	85
รูปที่ 3.5	การแหวกแคมในให้กว้างและยกขึ้น จะเห็นรูเปิดของท่อปัสสาวะได้ชัดเจน	86
รูปที่ 3.6	การชำระอวัยวะสืบพันธุ์ภายนอกผู้ชาย	86
รูปที่ 3.7	การสวนปัสสาวะในผู้หญิง	87
รูปที่ 3.8	การสวนปัสสาวะในผู้ชาย	87
รูปที่ 3.9	การคาสายสวนปัสสาวะในกระเพาะปัสสาวะของผู้ชาย	90
รูปที่ 3.10	การติดยึดสาย Foley catheter ในผู้หญิง	91
รูปที่ 3.11	การติดยึดสาย Foley catheter ในผู้ชาย	91
รูปที่ 3.12	ตำแหน่งที่มีโอกาสเกิดการติดเชื้อจากการคาสายสวนปัสสาวะ	93
รูปที่ 3.13	วิธีต่อถุงยางอนามัยกับสายยางเหลือง	97

รูปที่ 3.14	การเก็บปัสสาวะจากสายสวนปัสสาวะ	99
รูปที่ 4.1	การแคะอุจจาระที่แข็งออก (Evacuation)	119
รูปที่ 4.2	น้ำยาสวนล้างสำเร็จรูป	120
รูปที่ 4.3	การจัดท่านอนตะแคงซ้ายกึ่งคว่ำ (Sim's position)	121
รูปที่ 4.4	ความสูงของหม้อสวนในการสวนล้าง	121
รูปที่ 4.5	การสอดสายสวน (Rectal tube)	122
รูปที่ 4.6	การสวนเก็บด้วยสายสวน	125
รูปที่ 5.1	Pulse oximetry	133
รูปที่ 5.2	แหล่งของออกซิเจน (Oxygen source)	135
รูปที่ 5.3	อุปกรณ์ปรับอัตราไหลของออกซิเจน (Flow meter) ชนิดสวมติดผนัง	136
รูปที่ 5.4	เครื่องควบคุมความชื้น (Humudifier)	136
รูปที่ 5.5	Nasal cannula	137
รูปที่ 5.6	Simple face mask	137
รูปที่ 5.7	Partial rebreathing mask	138
รูปที่ 5.8	Non-rebreathing mask	139
รูปที่ 5.9	Venturi mask	139
รูปที่ 5.10	Face tent	140
รูปที่ 5.11	Hood or Oxygen box	141
รูปที่ 5.12	Oxygen T-piece	141
รูปที่ 5.13	Tracheostomy collar	142
รูปที่ 6.1	ท่อหลอดลม (Endotracheal tube)	150
รูปที่ 6.2	ผู้ป่วยที่ใส่ท่อหลอดลม	150
รูปที่ 6.3	ท่อเจาะหลอดลมคอ (Tracheostomy tube)	150
รูปที่ 6.4	ผู้ป่วยที่ใส่ท่อเจาะคอ	150
รูปที่ 6.5	การใส่สายดูดเสมหะ	153
รูปที่ 6.6	ระดับของการใส่สายดูดเสมหะ	153
รูปที่ 6.7	การเช็ดทำความสะอาดแผลท่อหลอดลมคอ	156
รูปที่ 7.1	การบริหารยาทางปาก (Oral medication administration)	176
รูปที่ 7.2	การนำยาไปให้ผู้ป่วยตรวจสอบป้ายข้อมือกับใบ MAR	176

รูปที่ 8.1	*ชุดให้สารน้ำ (IV infusion set)*	*199*
รูปที่ 8.2	*ใบติดขวดสารน้ำ*	*202*
รูปที่ 8.3	*ใบติดขวดสารน้ำกรณีที่มียาผสม*	*202*
รูปที่ 8.4	*การแทงเข็ม*	*206*
รูปที่ 9.1	*ชนิดของสายที่ใส่ผ่านทางจมูกเข้าสู่กระเพาะอาหาร (Nasogastric tube)*	*221*
รูปที่ 9.2	*การวัดความยาวของสาย*	*222*
รูปที่ 9.3	*วิธีการติดพลาสเตอร์เหนียวยึดสายไว้กับจมูก*	*224*
รูปที่ 9.4	*ตำแหน่งของปลายสายยางให้อาหารชนิดต่าง ๆ*	*227*
รูปที่ 9.5	*การให้อาหารทาง Nasogastric tube*	*228*
รูปที่ 9.6	*การให้อาหารทาง Gastrostomy tube*	*230*
รูปที่ 10.1	*ผ้าพันชนิดม้วน*	*237*
รูปที่ 10.2	*ผ้าพันรูปตัวที*	*237*
รูปที่ 10.3	*Circular turns หรือ Circular bandage pattern*	*238*
รูปที่ 10.4	*Spiral turns หรือ Spiral bandage pattern*	*238*
รูปที่ 10.5	*Spiral reverse turns หรือ Spiral reverse pattern*	*239*
รูปที่ 10.6	*recurrent turns หรือ recurrent bandage pattern*	*239*
รูปที่ 10.7	*Figure of eight turns*	*239*
รูปที่ 10.8	*Spica turns หรือ Spica bandage*	*240*
รูปที่ 10.9	*การทำผ้าคล้องแขนแบบที่ 1 (Sling I) วิธีที่ 1*	*241*
รูปที่ 10.10	*การทำผ้าคล้องแขนแบบที่ 1 (Sling I) วิธีที่ 2*	*241*
รูปที่ 10.11	*การทำผ้าคล้องแขนแบบที่ 2 (Sling II)*	*242*
รูปที่ 10.12	*การพันผ้ารูปตัวที (T- binder)*	*243*
รูปที่ 10.13	*การพันผ้าพันหลายหาง (Many–tailed binders or Scultetus binder)*	*244*
รูปที่ 10.14	*การพันตอขา (stump) แบบที่ 1*	*244*
รูปที่ 10.15	*การพันตอขา (stump) แบบที่ 2*	*244*

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1.1 เชื้อโรค แหล่งของเชื้อโรค การแพร่กระจายเชื้อ และโรคที่เกิดขึ้น 6
ตารางที่ 1.2 วิธีการทำความสะอาดเครื่องมือเครื่องใช้ทางการแพทย์ก่อนนำกลับมาใช้ใหม่ 25
ตารางที่ 3.1 ยาที่มีผลทำให้สีของปัสสาวะเปลี่ยนแปลง 73
ตารางที่ 3.2 การวางแผนการพยาบาลผู้ป่วยที่มีปัญหาปัสสาวะไม่ออก 77
ตารางที่ 3.2 การวางแผนการพยาบาลผู้ป่วยที่มีปัญหาปัสสาวะไม่ออก (ต่อ) 78
ตารางที่ 3.3 ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากการสวนปัสสาวะและการแก้ไข 92
ตารางที่ 4.1 การวางแผนการพยาบาลผู้ป่วยที่มีภาวะท้องผูก 112
ตารางที่ 4.2 คำสั่งการรักษาชนิดและปริมาณน้ำยาสวนล้างที่ใช้ในผู้ใหญ่ 116
ตารางที่ 4.3 น้ำยาสวนล้างที่ใช้ในผู้ใหญ่และผลข้างเคียง 117
ตารางที่ 5.1 ระดับความดันออกซิเจนในเลือดแดงและการแปลผล 133
ตารางที่ 6.1 แรงดันที่ใช้ในการดูดเสมหะ แบ่งตามอายุและชนิดของเครื่องดูดเสมหะ 152
ตารางที่ 6.2 ระดับการใส่สายดูดเสมหะ ในช่องทางต่างๆ ของการดูดเสมหะ 153
ตารางที่ 7.1 ตัวอย่างสัญลักษณ์และคำย่อที่ใช้บ่อย 167
ตารางที่ 7.2 การเปรียบเทียบหน่วยน้ำหนัก 167
ตารางที่ 7.3 การเปรียบเทียบหน่วยเป็นปริมาตร 168
ตารางที่ 7.4 ตัวอย่างการเขียนคำสั่งการรักษา 170
ตารางที่ 7.5 คำย่อสำหรับการบริหารยา (Administration codes) 171
ตารางที่ 7.6 ตัวย่อและความหมายวิถีทางให้ยา 172
ตารางที่ 7.7 ตัวย่อและความหมายเกี่ยวกับเวลาในการบริหารยา 172
ตารางที่ 8.1 การตรวจร่างกายสำหรับผู้ป่วยที่มีภาวะไม่สมดุลของน้ำและอิเล็กโทรไลต์ 195
ตารางที่ 8.2 ประเภทของสารน้ำที่ให้ทางหลอดเลือดดำ ข้อบ่งใช้ และข้อควรระวัง 198
ตารางที่ 8.3 ขนาดของเข็มและข้อบ่งใช้ 200
ตารางที่ 8.4 ชนิดของหมู่เลือดที่เข้ากันได้ ระบบ ABO 211
ตารางที่ 9.1 ภาวะแทรกซ้อนที่อาจเกิดขึ้นจากการให้อาหารทางสายให้อาหาร 231
ตารางที่ 11.1 บทบาทของเจ้าหน้าที่ในการรับใหม่ผู้ป่วย 251
ตารางที่ 11.2 รูปแบบการจำหน่ายตามหลัก METHOD 260